

การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของคนไร้สัญชาติในสังคมไทย

อินทราณี ศรีบุญเรือง *

นักวิจัยอิสระ

อัครนัย ขวัญอยู่

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันที่รับบทความ 17 มีนาคม พ.ศ.2562

วันที่แก้ไขบทความ 2 เมษายน พ.ศ.2562

วันที่ตอบรับบทความ 3 เมษายน พ.ศ.2562

บทคัดย่อ

การศึกษาการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของคนไร้สัญชาติในสังคมไทย เป็นการศึกษาที่มีมูลเหตุมาจากสถานการณ์ทางสังคมไทยอันปรากฏความไม่เท่าเทียม สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำ และความยากจน ถูกซ่อนเร้นอยู่ในมุมหนึ่งของสังคมในขณะที่มีการพัฒนาประเทศที่ก้าวหน้า มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ส่งเสริมและพัฒนาสังคมดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อำนวยความสะดวกสำหรับกลุ่มคนไร้สัญชาติ โดยใช้แบบสัมภาษณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้การสรุปตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงสำหรับการศึกษากลุ่มคนไร้สัญชาติโดยตรง

จากผลการศึกษา พบว่า คนไร้สัญชาติมีการใช้โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน ประมาณร้อยละ 21.1 ในขณะที่ส่วนใหญ่จะใช้งานโทรศัพท์มือถือแบบฟิเจอร์โฟน ร้อยละ 78.9 และไม่พบว่ามีการใช้งานอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ มีวัตถุประสงค์การใช้เพื่อติดต่อกับบุคคลในครอบครัว หรือญาติ เป็นอันดับหนึ่ง ส่วนใหญ่ไม่มีการใช้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีเพียงร้อยละ 7.0 เท่านั้นที่ใช้งาน โดยผู้ที่ใช้งานส่วนมากมีรูปแบบการชำระค่าบริการแบบซื้อชั่วโมงการใช้งานมากกว่าเหมาจ่ายรายเดือน ซึ่งค่าบริการในการใช้งานเครือข่ายอยู่ต่ำกว่า 300 บาทต่อเดือน หรือเฉลี่ยประมาณ 130.00 บาทต่อเดือน โดยผู้ใช้งานเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง ไม่พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างรายใดในกลุ่มนี้ที่ใช้บริการเน็ตประชารัฐ และในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ใช้งานส่วนใหญ่ ให้เหตุผลว่ามีค่าใช้จ่ายที่สูงเกินไป และไม่มีความรู้ในการใช้งาน ฉะนั้นแล้วภาครัฐควรมีการผลิตโทรศัพท์มือถือให้มีราคาถูกลง หรือมีศูนย์บริการกลางให้สามารถหยิบยืม หรือเข้ามาใช้งานสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงการปรับปรุงคุณภาพอินเทอร์เน็ตประชารัฐให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ และสามารถใช้งานได้จริง เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในการใช้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตลงได้

คำสำคัญ: เทคโนโลยี, การเข้าถึงเทคโนโลยี, คนไร้สัญชาติ

Access to Information Technology of Disadvantaged Person in Thai Society

Intranee Sriboonruang *

Independent Researcher

Akkaranai Kwanyou

Faculty of Sociology and Anthropology, Thammasat University

Received 17 March 2019

Received in revised 2 April 2019

Accepted 3 April 2019

Abstract

A study of access to information technology of stateless people in Thai society is needed due to the situation in Thai society that appears inequality. Reflecting the inequality and poverty were hid in one corner of society while developing a progressive county. The objective to study Promote and develop digital society information and communication technology Facilitate for stateless people. By using interviews and in-depth interviews as a tool to collect data. In addition, using a specific sampling for direct study of disadvantaged groups.

From the study, it found that stateless people had about 21.1 percent of smart phone usage. While most of them use 78.9 percent of feature phone and no other electronic devices found. There is a purpose of using to contact people in family or relatives as number. Most of them do not use internet network services, only 7.0 percent used. The most active users have a form of payment for service purchases, hours of use, more than monthly payments which service fee for network usage is below than 300 baht per month or an average of 130 baht per month. The user is responsible for the cost by themselves, Found that there are sample groups of income in this group that use Net Pracharat services. Moreover, while most of the unused sample groups reasoned that the costs were too high and lacking knowledge. Therefore, the government sector should produce cheaper phones. On the other hand, have a central service center to borrow or come to use to search for various information, including improving the quality of public internet to cover all areas and can actually use to help reduce the cost of using the internet network.

Keywords: Technology, Access to Technology, Disadvantaged Person

*Corresponding author: intranee.sri@gmail.com

DOI: 10.14456/tujournal.2019.4

บทนำ

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ระบบโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ถูกพัฒนาให้มีความครอบคลุม และมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการขยายตัวภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการที่กำลังมีแนวโน้มเติบโตในอนาคต ซึ่งสิ่งเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นผ่านตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เช่น มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ หรืออัตราการมีงานทำของประชาชน ฯลฯ แต่อย่างไรก็ตาม ความมั่งคั่งของประเทศจากตัวชี้วัดเหล่านี้ ไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำ และความยากจนที่ยังคงซ่อนเร้นอยู่ในมุมหนึ่งของสังคม

แนวทางการพัฒนาประเทศที่ดีนั้น จะต้องไม่มีใครถูกทิ้งไว้เบื้องหลัง หรือตกขบวนการพัฒนา ด้วยเหตุนี้ ในการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ หรือการออกแบบนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐ จึงควรให้ความสำคัญกับกลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่ชายขอบของสังคม ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ขาดโอกาส และถูกละเลยจากแนวทางการพัฒนากระแสหลักของประเทศ ส่งเสริมการเข้าถึงสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศในนานาประเทศอย่างเท่าเทียม พอเพียง โดยที่ ITU-D ได้ให้ความสำคัญกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาของโลกภายหลังปี ค.ศ.2015 (พ.ศ.2558) ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดต่อเนื่องจากเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษที่สิ้นสุดลงเมื่อสิงหาคม พ.ศ.2558 เน้นการแก้ไขปัญหาความยากจน และขจัดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ รวมไปถึงการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียม เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และที่ผ่านมาการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาทางสังคม โดยประเทศไทยได้มีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และถือเป็นประเด็นสำคัญที่นำมาใช้กำหนดกรอบและนโยบายการพัฒนาประเทศ อาทิ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นโยบายไทยแลนด์ 4.0 และแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น

ซึ่งแนวคิดและหลักการในการศึกษาครั้งนี้ คือ การสำรวจข้อมูลการเข้าถึงเทคโนโลยีของกลุ่มคนด้อยโอกาส นั่นคือคนไร้สัญชาติหรือผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร เพื่อเผยให้เห็นถึงความจริงของสังคมไทย ว่ายังมีกลุ่มคนที่ยังคงไม่ได้รับโอกาสในการเข้าถึงเข้าถึงทรัพยากรตลอดจนผู้ประสบปัญหาที่ยังไม่มีองค์กรหลักรับผิดชอบ อันจะส่งผลให้ไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเท่าเทียม

วัตถุประสงค์

1) เพื่อรวบรวมศึกษา ส่งเสริมและพัฒนาสังคมดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อำนวยความสะดวกสำหรับกลุ่มคนไร้สัญชาติ

2) เปรียบเทียบกับแนวทางการพัฒนาสังคมไทยด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันเพื่อ ทบทวนการดำเนินงานในการส่งเสริมสังคมดิจิทัลของไทยพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะนโยบาย และ แนวทางการปฏิบัติการพัฒนาสังคมดิจิทัลของไทยให้มีมาตรฐานในระดับนานาชาติ และสามารถ บูรณาการเข้ากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอนาคตสำหรับกลุ่มคนไร้สัญชาติ

นิยามศัพท์

คนไร้สัญชาติหรือผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร หมายถึง บุคคลธรรมดาซึ่งไม่ได้รับ การยอมรับว่ามีสัญชาติของรัฐใดเลยหรือไม่มีกฎหมายของรัฐใดที่ยอมรับให้สัญชาติแก่บุคคล ดังกล่าวมี 2 ประเภท ได้แก่ บุคคลไร้สัญชาติซึ่งมีสิทธิอาศัยในประเทศไทย และคนไร้สัญชาติซึ่งไม่ มีสิทธิอาศัยในประเทศไทย ในการศึกษามีขอบเขตในการจำกัดความหมายของคนไร้สัญชาติ คือ เป็นผู้ที่ไม่มีบัตรประชาชน และไม่มีหลักฐานสำเนาทะเบียนบ้านที่สามารถยืนยันตัวตนการเป็น ประชาชนคนไทย ถือว่าเป็นคนไร้สัญชาติ

ทบทวนวรรณกรรม

ในปัจจุบัน มีผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยรัฐบาลกำลังอยู่ระหว่างการพิสูจน์สถานะทางทะเบียนราษฎรของกลุ่มคนดังกล่าว เพื่อออก เอกสารรับรองการใช้สิทธิต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการดำเนินชีวิต เช่น สิทธิทางการศึกษา และ สิทธิในการรักษาพยาบาล โดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้ลงนามข้อตกลงความ ร่วมมือด้านการให้บริการตรวจสอบสารพันธุกรรมเพื่อสนับสนุนงานทะเบียนราษฎร กับสถาบันนิติ วิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ.2558 ซึ่งจะทำให้การตรวจพิสูจน์ สถานะทางทะเบียนราษฎรมีประสิทธิภาพและทำได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ จากการสำรวจโดยสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ วันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560 พบว่า มีคนต่างด้าวที่ได้รับการจัดทำทะเบียนราษฎร มีเลข ประจำตัว 13 หลัก ซึ่งจะทำให้สามารถพิสูจน์ตัวบุคคลได้ชัดเจน จำนวน 2,586,089 ราย จำแนก เป็นกลุ่มตามสถานการณอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ดังนี้

1) กลุ่มคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย (ถือใบสำคัญถิ่นที่อยู่ และ ใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว) กลุ่มนี้จะมีที่มาจากคนต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรโดย ถูกต้องตามกฎหมาย หรืออาจจะเป็นชนกลุ่มน้อยที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรก็ได้ ซึ่ง ต่อมาได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย ได้รับใบสำคัญถิ่นที่อยู่ (ต.ม.16) และใบสำคัญ ประจำตัวคนต่างด้าว ทำให้มีสถานะเป็นผู้ได้รับสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย โดยปัจจุบันเป็น อำนาจของนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีจำนวน 65,559 ราย

2) กลุ่มคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย (ถือหนังสือเดินทาง) กลุ่มนี้จะมีสถานะเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว และอาจเปลี่ยนแปลงสถานะเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองได้ถ้าไม่เดินทางออกนอกประเทศเมื่อการอนุญาตสิ้นสุดลง โดยอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง คนกลุ่มนี้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้าน มีจำนวน 45,331 ราย

3) กลุ่มชนกลุ่มน้อย และกลุ่มชาติพันธุ์ 19 กลุ่ม รวมถึงบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายแก้ไขปัญหาเรื่องสถานะบุคคล และสัญชาติอีก 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเด็กนักเรียนนักศึกษา กลุ่มคนไร้รากเหง้า ไม่ปรากฏบุพการี หรือถูกบุพการีทอดทิ้งตั้งแต่วัยเยาว์ และกลุ่มคนที่ได้ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศ

คนกลุ่มนี้มีสถานะเป็นคนต่างด้าวที่ได้รับผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวเพื่อรอส่งกลับประเทศเดิม หรือรอการกำหนดสถานะ ตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ประกอบกับมติคณะรัฐมนตรี ปัจจุบันมีคนกลุ่มนี้อยู่จำนวน 488,105 ราย แยกเป็น 1) คนที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน และบุตรที่เกิดในประเทศไทย จำนวน 400,731 ราย โดยเป็นคนที่อพยพเข้ามาจำนวน 290,269 ราย และบุตรที่เกิดในประเทศไทย จำนวน 110,462 ราย 2) เด็กและบุคคลที่กำลังศึกษาเล่าเรียน จำนวน 78,676 ราย 3) คนไร้รากเหง้า จำนวน 8,670 ราย และ 4) คนที่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศ จำนวน 28 ราย

4) กลุ่มแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมา ลาว และกัมพูชา กลุ่มนี้มีสถานะเป็นคนต่างด้าวที่ได้รับผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวเพื่อรอส่งกลับหรือไปพิสูจน์สัญชาติกับประเทศต้นทาง โดยใช้อำนาจตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ประกอบกับมติคณะรัฐมนตรี ปัจจุบันมีแรงงานที่จดทะเบียนเพื่อขออนุญาตทำงานรวมถึงบุตรที่เป็นผู้ติดตามอายุ ไม่เกิน 15 ปี จำนวน 1,588,914 ราย

5) กลุ่มผู้ลี้ภัยการสู้รบจากประเทศเมียนมา ที่อยู่ในที่พักพิงชั่วคราว 9 แห่ง ใน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี และราชบุรี กลุ่มนี้มีสถานะเป็นคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง การให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นไปตามหลักมนุษยธรรม ปัจจุบันมีผู้ลี้ภัยจำนวน 101,713 ราย และบุตรที่เกิดในประเทศไทยที่ได้รับการจดทะเบียนการเกิดจำนวน 16,716 ราย

6) กลุ่มบุตรของคนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยซึ่งไม่ได้สัญชาติไทย ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การได้สัญชาติไทย โดยการเกิดตามหลักดินแดนตั้งแต่มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ในปี พ.ศ.2515 จนถึงปัจจุบัน ตามที่กล่าวไว้ในข้อ 2.2 โดยมีคนที่เกิดในประเทศไทยและไม่ได้สัญชาติไทยได้รับการจดทะเบียนการเกิด (มีสูติบัตร) จำนวน 316,748 ราย (ไม่รวมบุตรแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ และบุตรของผู้ลี้ภัยการสู้รบในที่พักพิงชั่วคราว) ส่วนการ

อาศัยอยู่ในประเทศไทยของคนกลุ่มนี้จะเป็นไปตามสถานการณ์อาศัยอยู่ในประเทศไทยของบิดา มารดา

สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2558) การศึกษาวิจัยในประเทศไทยที่น่าสนใจ คือ การจัดทำกรอบเพื่อศึกษากลุ่มผู้เปราะบางทางสังคมพบว่า สำนักงาน กสทช. ได้มีการจัดทำโครงการยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ของคนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส ในยุคหลอมรวม ซึ่งน่าสนใจว่างานวิจัยดังกล่าวมีวิธีการศึกษา กลุ่มที่ศึกษา ตลอดจนการพัฒนากรอบและยุทธศาสตร์ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับงานศึกษาครั้งนี้อย่างมาก

สำหรับในประเทศไทย มีการนำเอาเทคโนโลยีไปใช้ในการพัฒนากลุ่มคนที่หลากหลาย โดยพบแนวคิดการพัฒนา “เทคโนโลยีในยุคหลอมรวมมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ของผู้ด้อยโอกาส” ให้มีความสามารถ “เข้าถึง รู้เท่าทัน และใช้ประโยชน์จากสื่อใหม่ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี” ตามหลักการเข้าถึง (Accessibility) และสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อใหม่ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยีได้ ในหลักการรู้สารสนเทศ (Information Literacy) และเพื่อพัฒนามาตรฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตัวชี้วัดการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการเรียนรู้ของผู้ด้อยโอกาส กลไกกำกับดูแลสื่อใหม่ และการคุ้มครองผู้บริโภคสื่อในบริบทของ กสทช. และหน่วยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

งานศึกษาดังกล่าวจึงมีความน่าสนใจในการพัฒนากรอบ และแนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการเรียนรู้ของผู้ด้อยโอกาส ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี โดยมีการวิเคราะห์บริบท และสถานการณ์ ตลอดจนแนวโน้มของผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ คนพิการ ในอนาคต โดยมีอาศัยหลักการเข้าถึง (Accessibility) และสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อใหม่ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยีได้ ตามหลักการรู้สารสนเทศ (Information Literacy) 11 ข้อขององค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และที่เกี่ยวข้อง แนวทางการจัดทำทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มาตรฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส กลไกกำกับดูแลสื่อใหม่ หลักการคุ้มครองผู้บริโภคสื่อ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาข้างต้น มาเป็นแนวคิดในการกำหนด “กรอบแนวทางในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ของผู้ด้อยโอกาส ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี”

ทั้งนี้ในงานวิจัยดังกล่าวได้ระบุขอบเขตถึงยุคหลอมรวมเทคโนโลยี (Convergence Technology Media Era) หมายถึง ปรากฏการณ์ที่มีการเชื่อมต่อระหว่างสารสนเทศ และเทคโนโลยีการสื่อสาร โทรคมนาคม เครือข่ายคอมพิวเตอร์ และเนื้อหาสื่อ (Media Content) เป็นการรวมกันของ “3Cs” คือ คอมพิวเตอร์ (Computer) การสื่อสาร (Communication) และ

เนื้อหา (Content) สิ่งเหล่านี้ ได้ส่งผลโดยตรงต่อเนื้อหาของสื่อที่อยู่ในรูปแบบดิจิทัล และได้รับความนิยมนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การหลอมรวมสื่อได้เปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรม บริการ และการทำงาน รวมทั้ง การอุบัติขึ้นใหม่ของเนื้อหาสื่อในรูปแบบใหม่

การเกิดสื่อใหม่ (New Media) เช่น สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) หนังสือพิมพ์วิทยุ โทรทัศน์ออนไลน์ ฯลฯ ได้เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคมหลากหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทในด้านการสื่อสาร จากคุณสมบัติดังกล่าวเป็นผลให้จำนวนผู้ใช้สื่อใหม่ในยุคการหลอมรวมเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการเป็นสื่อใหม่ที่ผู้ใช้มีเสรีภาพสูงในการกำหนดเนื้อหา และรูปแบบการใช้ประโยชน์จากสื่อดังกล่าว 18 ผ่านช่องทางการสื่อสารโทรคมนาคมที่หลากหลาย เช่น SMART Phone คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และโทรทัศน์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น

นอกจากนี้ยังได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์โดยระบุถึง “การสร้างโอกาสเท่าเทียมในการเข้าถึงรู้เท่าทันและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในยุคหลอมรวม” โดยกำหนดพันธกิจหลัก คือ อันประกอบด้วย (1) การให้ผู้ด้อยโอกาสได้รับบริการด้านกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม อย่างทั่วถึง ตลอดจนส่งเสริมชุมชน และสนับสนุนผู้ประกอบการบริการชุมชน (2) ส่งเสริม และสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรสื่อสาร การวิจัย และพัฒนา ด้านกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม รวมทั้งความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยีด้านการใช้คลื่นความถี่ เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนอุตสาหกรรมโทรคมนาคม และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง (3) การสนับสนุนส่งเสริม และคุ้มครองผู้บริโภคด้านกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม และ (4) สนับสนุนการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัย และสร้างสรรค์ โดยจัดสรรเงินให้แก่กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัย และสร้างสรรค์

ทั้งนี้กรอบแนวคิดดังกล่าวกำหนดเป้าหมายหลัก 4 ประการ คือ เป้าหมายที่ 1 ให้ผู้ด้อยโอกาสมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากการเข้าถึง รู้เท่าทัน และใช้ประโยชน์จากสื่อใหม่ ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี เป้าหมายที่ 2 ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) ของประเทศ โดยมีเป้าหมายให้ผู้ด้อยโอกาส เข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 ของประชากรผู้ด้อยโอกาส ภายใน 10 ปี เป้าหมายที่ 3 เพิ่มดัชนีการเข้าถึงดิจิทัล (Digital Opportunity Index: DOI) ของประเทศให้สูงขึ้น โดยให้ประเทศไทยมีค่าดัชนีการเข้าถึงดิจิทัล ไม่น้อยกว่าอันดับที่ 50 ของโลก ภายใน 10 ปี และเป้าหมายที่ 4 เตรียมความพร้อมของผู้ด้อยโอกาสเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

เรวัต ตันตยานนท์ (2560) กล่าวว่าองค์การสหประชาชาติได้รายงานจำนวนผู้ด้อยโอกาสจากทั่วโลกว่ามีประมาณ 4,000 ล้านคน ทำให้ปัจจุบันภาคธุรกิจหลายแห่งเห็นโอกาสจากข้อมูลนี้จึงผลิตเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ด้อยโอกาสมากขึ้น แทนที่จะมุ่งตอบสนองเพียงกลุ่มผู้มีกำลังซื้อสูงดังเช่นในอดีต แม้ว่าเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมดังกล่าวจะมีประสิทธิภาพและความสวยงามด้อยกว่าที่ผลิตเพื่อตอบสนองกลุ่มผู้มีกำลังซื้อสูงแต่ก็สามารถตอบสนองความต้องการและทำให้ผู้ด้อยโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีได้มากขึ้นเนื่องจากราคาไม่สูงและยังส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นด้วย

ประเทศเปรูมีบริษัทผลิตซีเรียลแห่งหนึ่งชื่อว่า บริษัท Global Alimentos (GA) เล็งเห็นข้อจำกัดในการเข้าถึงซีเรียลของผู้ด้อยโอกาสว่า ซีเรียลมีราคาสูง วางขายในซูเปอร์มาร์เก็ตที่ผู้ด้อยโอกาสมักไม่ไปใช้บริการ และผู้ด้อยโอกาสส่วนใหญ่ไม่มีชีวิตที่เร่งรีบจนต้องรับประทานซีเรียลเป็นอาหารเช้า จากข้อจำกัดดังกล่าวนำมาสู่การผลิตซีเรียลที่เหมาะสมกับผู้ด้อยโอกาสทั้งด้านราคาและคุณภาพ โดยผลิตซีเรียลที่มีคุณค่าทางโภชนาการแต่ลดปริมาณลงให้เหมาะกับการรับประทานในแต่ละครั้ง ตลอดจนออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้เรียบง่ายขึ้นเพื่อลดต้นทุนทำให้ราคาซีเรียลถูกลงส่งผลให้ผู้ด้อยโอกาสสามารถซื้อไปรับประทานได้ ในปัจจุบันบริษัท GA มียอดการผลิตซีเรียลมากถึง 5,000 ตัน และสามารถขยายตลาดไปยังประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มลาตินอเมริกาได้ ยิ่งไปกว่านั้นซีเรียลที่เหมาะสมสำหรับทุกคนรวมทั้งผู้ด้อยโอกาสยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมอีกด้วย

นอกจากซีเรียลในประเทศเปรูแล้วในประเทศบังกลาเทศก็มีธนาคารคนจนที่ชื่อว่า กรามีนแบงก์ ซึ่งเป็นธนาคารที่เป็นต้นแบบของฟินเทค หรือเทคโนโลยีทางการเงินที่ช่วยให้ผู้ด้อยโอกาสจำนวนมากสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อกู้ยืมสำหรับการทำธุรกิจส่วนตัวซึ่งในปัจจุบันได้พัฒนาจนกลายมาเป็นฟิโคโนแนซ นอกจากนี้ยังมีนวัตกรรมเชิงพาณิชย์อีกมากมายที่ผลิตและพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ด้อยโอกาส เช่น ตู้เย็นที่สร้างจากดินเหนียวซึ่งสามารถสร้างความเย็นได้เพียงพอเพื่อทำให้อาหารมีความสดได้นานขึ้น โดยเหมาะกับผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีอากาศร้อน ห้องสุขาที่ใช้ประโยชน์จากจุลินทรีย์ที่มีการย่อยสลายกากอาหารเพื่อลดการใช้ น้ำ การผลิตโทรศัพท์มือถือให้มีราคาถูกลงเพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสได้เข้าถึงเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารที่สะดวกขึ้น เป็นต้น การผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมสำหรับผู้ด้อยโอกาสยังทำได้ในหลายมิติ เช่น มิตินวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่มีแนวคิดในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของผู้ด้อยโอกาสในราคาย่อมเยา มิตินวัตกรรมกระบวนการโดยมีกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการที่มีต้นทุนต่ำลง มิตินวัตกรรมทางการตลาดซึ่งมีการค้นหากลุ่มเป้าหมายทางการตลาดและวิธีนำเสนอสินค้าหรือบริการใหม่ ๆ เข้าสู่ตลาด ตลอดจนการพัฒนาวัฒนธรรมที่แต่เดิมผลิต

ขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของคนที่มีกำลังซื้อสูงให้ผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงได้เช่นเดียวกัน

จากการรายงานข่าวในมติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ 11-17 สิงหาคม พ.ศ.2560 ในหัวข้อ “ต่างประเทศ: “ประเทศกำลังพัฒนา” กับ “ค่าเตือน” และ “โอกาส” ของ “เทคโนโลยี” มีรายงานของสถาบันนานาชาติเพื่อสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาของประเทศอังกฤษ (International Institute for Environment and Development: IIED) ระบุว่า การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีในปัจจุบันเพื่อขับเคลื่อนสังคมและเศรษฐกิจนั้น เป็นทั้งสัญญาณเตือนและโอกาสในการพัฒนาประเทศของประเทศกำลังพัฒนา โดยในด้านสัญญาณเตือนตามรายงานกล่าวว่า หากประเทศกำลังพัฒนาไม่ตระหนักถึงการจ้างงานและใช้เครื่องจักรทดแทนแรงงานมนุษย์มากเกินไป อาจก่อให้เกิดการว่างงานและนำไปสู่ภาวะยากจนที่รุนแรงขึ้นได้ นอกจากนี้ยังรวมถึงความท้าทายทางเพศในการจ้างงานด้วยเนื่องจากอาชีพที่มีการใช้เครื่องจักรทดแทนส่วนใหญ่เป็นอาชีพที่มีแรงงานเป็นผู้หญิง ส่วนในด้านโอกาสคือการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาระบบการศึกษา และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเกษตร เพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืน นอกจากนี้รายงานยังกล่าวถึงการเติบโตของ Gig Economy หรือระบบเศรษฐกิจที่ประกอบด้วยงานที่ไม่ใช่งานประจำ เช่น งานอิสระที่ใช้เวลาทำงานไม่ประจำ เป็นต้น โดยระบบเศรษฐกิจนี้เป็นการสร้างโอกาสให้แรงงานสามารถทำงานในสายงานดิจิทัลจากที่ใดบนโลกก็ได้เพียงแคมีสัญญาณอินเทอร์เน็ตซึ่งถือว่าเป็นโอกาสจากการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยี

นอกจากนี้ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดแนวทางการส่งเสริมศักยภาพผู้ด้อยโอกาสและการเข้าถึงสวัสดิการของภาครัฐ โดยให้ความสำคัญกับการจัดทำฐานข้อมูลผู้ด้อยโอกาสที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพพร้อม ๆ กันกับการพัฒนาหลักสูตรอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพทั้งหลักสูตรสำหรับบุคลากรของกรมและเครือข่าย รวมถึงหลักสูตรการสร้างความเข้มแข็งสำหรับผู้ด้อยโอกาส เพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสตระหนักในคุณค่าของตัวเองและสร้างโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยตนเอง ลดการพึ่งพิงจากภาครัฐ เนื่องจากผู้ด้อยโอกาสไม่เห็นคุณค่าของตัวเอง การดำเนินการมีแผนงาน/โครงการเพื่อขับเคลื่อนผ่านโครงการพัฒนาฐานข้อมูลผู้ด้อยโอกาสไทยไม่ไร้ที่พึ่ง โครงการพัฒนาหลักสูตรและจัดอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพ อีกทั้งยังมีกรอบแนวทางในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ของผู้ด้อยโอกาส ซึ่งเน้นการสร้างโอกาสเท่าเทียมในการเข้าถึง รู้เท่าทัน และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีโดยคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ที่มีการเสนอแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพผู้ด้อยโอกาสไว้ 6 แนวทางดังต่อไปนี้ (รายละเอียดดู www.convergencebtfpfund.net)

แนวทางที่ 1 การพัฒนาเทคโนโลยีการกระจายเสียง กิจกรรมโทรทัศน์ กิจกรรมโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ สื่ออิเล็กทรอนิกส์สื่อใหม่ต่างๆ ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางนี้ มุ่งเน้นด้านการกำกับดูแลผู้ประกอบการในด้านกิจการกระจายเสียง กิจกรรมโทรทัศน์ กิจกรรมโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ สื่ออิเล็กทรอนิกส์สื่อใหม่ต่าง ๆ

แนวทางที่ 2 การจัดการบริการและการกระจายบริการกิจการกระจายเสียง กิจกรรมโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม อย่างทั่วถึง แนวทางนี้ มุ่งเน้นด้านการจัดการบริการและการกระจายบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานทางด้านการกระจายเสียง กิจกรรมโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม ให้มีความครอบคลุมพื้นที่ออกอากาศ สถานีส่งสัญญาณโทรทัศน์ในระบบดิจิทัล ความครอบคลุมของพื้นที่ให้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงผ่าน WiFi เครือข่าย 3G และ 4G ฯลฯ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย (Free) และ/หรือมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม ซึ่งผู้ด้อยโอกาส สามารถจ่ายได้ เป็นต้น

แนวทางที่ 3 การส่งเสริมชุมชนและสนับสนุนผู้ประกอบการบริการชุมชนในการพัฒนาผู้ด้อยโอกาสในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี แนวทางนี้ มุ่งเน้นด้านการส่งเสริมการให้ชุมชนประชาคมต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวผู้ด้อยโอกาส ให้มีส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ของบุคคลกลุ่มดังกล่าว เช่น ชุมชน/หมู่บ้าน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบจ เทศบาล อบต.) / สถาบันการศึกษา, ที่ทำงาน/สถานประกอบการ, ศูนย์บริการ /หน่วยงานในลักษณะศูนย์บริการผู้ด้อยโอกาส /สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง /สถานแรกรับคนไร้ที่พึ่ง/สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ /บ้านพักเด็กและครอบครัว /สถานสงเคราะห์เด็ก /สถานแรกรับเด็ก /ศูนย์สงเคราะห์และฝากอาศัยเด็ก /สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก /สถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็ก /ศูนย์พัฒนาสังคม /นิคมสร้างตนเอง /ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา /ศูนย์คุ้มครองสวัสดิภาพชุมชน /บ้านมิตรไมตรี/บ้านพักใจ /บ้านสร้างโอกาส, สมาคม/มูลนิธิ/ชมรม/กลุ่มต่าง ๆ ศูนย์ USO NET และศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน เป็นต้น โดยมีกลไกการปกป้อง ดูแลผู้ด้อยโอกาส ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

แนวทางที่ 4 การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรสื่อสาร การกำกับดูแลมาตรฐานด้านฮาร์ดแวร์ การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงฮาร์ดแวร์การวิจัยและพัฒนาด้านกิจการกระจายเสียง กิจกรรมโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม อุตสาหกรรมโทรคมนาคม และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เพื่อผู้ด้อยโอกาส แนวทางนี้ มุ่งเน้นด้านการพัฒนาทรัพยากรสื่อสาร การกำกับดูแลมาตรฐานทางด้านฮาร์ดแวร์ (Hardware) ได้แก่ อุปกรณ์ในการเข้าถึงสื่อใหม่ต่างๆ ในรูปแบบดิจิทัล เช่น สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต โทรทัศน์ดิจิทัล ฯลฯ การออกแบบที่เป็นอารยสถาปัตย์ (Universal Design : UD) ของฮาร์ดแวร์ตามมาตรฐานสากลสำหรับผู้ด้อยโอกาสที่มีสภาวะความพิการร่วมด้วย และการออกแบบการเรียนรู้ที่ทุกคนเข้าถึงได้ (Universal Design for Learning : UDL) การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงฮาร์ดแวร์เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ ความพิการ/พยาธิสภาพของร่างกาย การวิจัย

และพัฒนาด้านกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม อุตสาหกรรม โทรคมนาคมและอุตสาหกรรมต่อเนื่องเพื่อผู้ด้อยโอกาส

แนวทางที่ 5 การวิจัยพัฒนาซอฟต์แวร์ แอปพลิเคชัน สื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ เสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับผู้ด้อยโอกาสแนวทางนี้มุ่งเน้นด้านซอฟต์แวร์/เนื้อหา (Software/Contents) ได้แก่ ซอฟต์แวร์ โปรแกรม เนื้อหา ข่าว และรายการวิทยุ/โทรทัศน์ เป็นต้น โดยการกำกับดูแลมาตรฐาน ด้านซอฟต์แวร์/เนื้อหา อารยสถาปัตย์ของซอฟต์แวร์ และการออกแบบการเรียนรู้ที่ทุกคนเข้าถึงได้/รายการโทรทัศน์ ความง่ายในการใช้งานซอฟต์แวร์/โปรแกรม/รายการ ประสิทธิภาพของซอฟต์แวร์/โปรแกรม/ รายการ ที่สามารถสนองตอบหรือสนับสนุนการทำงานตามที่ผู้ด้อยโอกาสต้องการ สามารถเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง เนื้อหาที่มีประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในแต่ละกลุ่ม และการวิจัยและพัฒนาซอฟต์แวร์/ โปรแกรม/ รายการ ฯลฯ

แนวทางที่ 6 การพัฒนาและคุ้มครองผู้บริโภคในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี แนวทางนี้ มุ่งเน้นด้านการพัฒนาและคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Development & Protection) ในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ได้แก่ การสนับสนุน ส่งเสริม และคุ้มครองผู้บริโภคในกลุ่มดังกล่าว ด้านกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อใหม่ต่าง ๆ ทั้งฮาร์ดแวร์ซอฟต์แวร์ เนื้อหา และบริการ เพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสรู้เท่าทันการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์และบริการ เช่น สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และโทรทัศน์ดิจิทัล เป็นต้น และรู้เท่าทันสื่อ ข่าวสาร โฆษณาต่าง ๆ เช่น ไม่ตกเป็นเหยื่อหรือถูกหลอกลวง ฉ้อโกง เอารัดเอาเปรียบ หรือหลงซื้อผลิตภัณฑ์ สินค้า หรือบริการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เป็นต้น

แนวทางที่ 7 การสร้างเครือข่ายอาสาสมัครและเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน แนวทางนี้ มุ่งเน้นด้านการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครแกนนำที่มีจิตอาสา มีทักษะในการสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถเข้าถึง รู้เท่าทัน และใช้ประโยชน์จากสื่อใหม่ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยีและด้านการเตรียมความพร้อมของผู้ด้อยโอกาส เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 (ในบริบทของยุคหลอมรวมเทคโนโลยี)

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาใช้การวิจัยเชิงสำรวจ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนพื้นที่เฉพาะสำหรับการศึกษากลุ่มคนไร้สัญชาติโดยตรง คือ ผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร ไม่มีบัตรประชาชน ไม่มีสำเนาทะเบียนบ้านหรือหลักฐานที่สามารถยืนยันตัวตนการเป็นประชาชนคนไทย ในภาคตะวันตก จังหวัดตาก โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาและจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในพื้นที่

ภาคสนาม ซึ่งจะให้มุมมองของปัญหาในเชิงลึก และมองเห็นถึงบริบทอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกับปัญหาที่ผู้ด้อยโอกาสกำลังเผชิญ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 ลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนไร้สัญชาติ และส่วนที่ 3 การใช้และการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศในชีวิตประจำวัน เช่น สัญญาณโทรศัพท์ สัญญาณอินเทอร์เน็ต การใช้งานแอปพลิเคชัน (Application) เป็นต้น ซึ่งพัฒนาแบบสัมภาษณ์จากการทบทวนแนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในกลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิในกลุ่มเป้าหมาย มีการทดใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของขนาดตัวอย่างทั้งหมดหรือประมาณไม่น้อยกว่า 80 ตัวอย่าง เพื่อทดสอบและประเมินความถูกต้องแม่นยำของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ตามพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งใช้พนักงานสัมภาษณ์ที่มีประสบการณ์ในการเก็บข้อมูลภาคสนามมาแล้วหลายครั้ง จากนั้นประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยเลือกใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมานที่มีความเหมาะสมในตอบโจทย์การศึกษา

ผลการศึกษา

จากผลการศึกษา พบว่า คนไร้สัญชาติส่วนใหญ่ เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยมากมีอายุอยู่ระหว่าง 41–60 ปี (อายุเฉลี่ย 46 ปี) และเกือบทั้งหมด หรือประมาณร้อยละ 87.7 ไม่เคยได้เข้าระบบการศึกษา รองลงมา คือจบการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า สำหรับเรื่องการนับถือศาสนา ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีการประกอบอาชีพประมาณร้อยละ 78.9 โดยมากจะเป็นอาชีพนอกระบบ (informal sector) ได้แก่ รับจ้างรายวัน หรือรับจ้างทั่วไป และอาชีพเกษตรกร หรือประมง ส่วนผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากสภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวย และไม่ประสงค์จะประกอบอาชีพ ในส่วนของสถานภาพสมรสนั้น ส่วนใหญ่อยู่ในสถานะสมรส หรืออยู่ด้วยกันกับคู่ชีวิต รองลงมา คือ สถานะภาพโสด

มีเงินรายได้ซึ่งมาจากการประกอบอาชีพของตนเอง รวมถึงเงินช่วยเหลือและสวัสดิการต่าง ๆ เช่น เบี้ยยังชีพคนพิการ และเงินสวัสดิการคนจน ฯลฯ ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือนเป็นส่วนใหญ่ หรือโดยเฉลี่ย เท่ากับ 3,359.38 บาทต่อเดือน ซึ่งน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสกลุ่มอื่น ในขณะที่รายได้ของครัวเรือนผู้คนไร้สัญชาติโดยส่วนใหญ่ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน หรือโดยเฉลี่ย เท่ากับ 4,325.00 บาทต่อเดือนเท่านั้น ทั้งนี้จากการสอบถามความคิดเห็นของคนไร้สัญชาติเกี่ยวกับความเพียงพอของรายได้ พบว่า คนไร้สัญชาติส่วนมาก เห็นว่ารายได้ที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการใช้ชีวิต โดยมีคนไร้สัญชาติที่มีรายได้ไม่เพียงพอ หรือมีความเป็นอยู่ยากลำบากมากถึงร้อยละ 17.9 ข้อมูลส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคมะเร็ง โรคซึมเศร้า โรคหัวใจ และโรคไต ตามลำดับ ซึ่งในกลุ่มนี้จะใช้สิทธิบัตรทอง 30 บาท หรือสิทธิประกันสุขภาพ

ถั่วหน้าในการบริการรักษาพยาบาล (สิทธิตามที่รัฐบาลจัดสรรให้ตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน ต่างตัว) กว่าร้อยละ 90.0 อย่างไรก็ตามส่วนมากไม่มีผู้ดูแลให้ความช่วยเหลือ และมีร้อยละ 21.8 ที่ต้องมีผู้ดูแลช่วยเหลือในบางเวลาทั้งนี้อาจเป็นกลุ่มที่มีอายุมากหรือมีโรคประจำตัว

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กำเนิดนอกประเทศไทย ประมาณร้อยละ 66.7 ทั้งนี้ มีจำนวนไม่น้อย ที่ไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่ากำเนิดในพรมแดนประเทศใด เนื่องจากไม่มีเอกสารรับรองการเกิด และการแบ่งเขตพรมแดนในบางจุดยังมีความคลุมเครือ ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจ มีการพำนักอาศัยในประเทศไทยเฉลี่ย 25.3 ปี โดยมีกลุ่มตัวอย่างมากถึงร้อยละ 16.1 ที่ระบุว่าพำนักในประเทศไทยมากกว่า 41 ปี ในเรื่องเอกสารสิทธิสำหรับการยืนยันตัวตนของผู้ไร้สัญชาติส่วนใหญ่จะใช้ บัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย (บัตรชมพู) ประมาณร้อยละ 93.5 หรือเกือบทั้งหมด และมีเพียงร้อยละ 6.5 เท่านั้น ที่ใช้เอกสารสิทธิอื่น ๆ แล้วแต่ทางค่ายที่พักพินกำหนด และดำเนินการจัดทำให้ สำหรับเรื่องทักษะความชำนาญในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการยกสถานะทางเศรษฐกิจ ของผู้ไร้สัญชาตินั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ไม่มีทักษะในการประกอบอาชีพที่ตลาดแรงงานต้องการเช่น สาขาอาชีพช่างไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์ และสาขาอาชีพกลุ่มอุตสาหกรรม

คนไร้สัญชาติมีการใช้โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน ประมาณร้อยละ 21.1 ในขณะที่ส่วนใหญ่จะใช้งานโทรศัพท์มือถือแบบพีเจียโฟนมากกว่า หรือประมาณ 78.9 และไม่พบว่ามีการใช้งานอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ และแท็บเล็ตคอมพิวเตอร์ ส่วนใหญ่มีการใช้บริการสัญญาณโทรศัพท์ และมีกลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 33.3 เท่านั้นที่ไม่ได้ใช้งาน โดยผู้ที่ใช้งานส่วนมากจะมีรูปแบบการชำระค่าบริการแบบเติมเงิน มากกว่าจ่ายรายเดือน ค่าบริการในการใช้งานเครือข่ายต่ำกว่า 300 บาทต่อเดือน หรือเฉลี่ยประมาณ 159.38 บาทต่อเดือน โดยสำหรับค่าใช้จ่ายในการบริการ ผู้ใช้งานจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง สำหรับผู้ให้บริการเครือข่ายส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้จะเลือกใช้บริการเครือข่ายของ AIS ซึ่งคุณภาพของสัญญาณอยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยการใช้งานของกลุ่มตัวอย่างนี้ จะใช้งานเป็นประจำทุกวัน ในวัตถุประสงค์เพื่อติดต่อกับบุคคลในครอบครัว หรือญาติ เป็นอันดับหนึ่ง ติดต่อกับครอบครัว รองลงมา ใช้เพื่อติดต่อกับเพื่อน หรือคนรู้จัก ติดต่อกับงาน หรือธุรกิจ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ใช้งานส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าไม่มีอุปกรณ์ในการเชื่อมต่อและไม่มีความรู้ในการใช้งาน

คนไร้สัญชาติส่วนใหญ่ยังไม่มีมีการใช้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยจากสถิติพบว่า มีผู้ใช้งาน เพียงร้อยละ 7.0 เท่านั้น โดยผู้ที่ใช้งานส่วนมากจะมีรูปแบบการชำระค่าบริการแบบซื้อชั่วโมงการใช้งาน มากกว่าเหมาจ่ายรายเดือน ค่าบริการในการใช้งานเครือข่ายอยู่ต่ำกว่า 300 บาทต่อเดือน หรือเฉลี่ยประมาณ 130.00 บาทต่อเดือน โดยสำหรับค่าใช้จ่ายในการบริการ ผู้ใช้งานจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง สำหรับผู้ให้บริการเครือข่ายที่เลือกใช้บริการ ส่วนใหญ่เป็น

บริการของ AIS ซึ่งคุณภาพของสัญญาณอยู่ในเกณฑ์ดีมาก แต่ทั้งนี้ ไม่พบว่ามียุทธศาสตร์รายใดเลยในกลุ่มนี้ที่ใช้บริการเน็ตประชารัฐ โดยการใช้งานของกลุ่มตัวอย่างจะใช้งานเป็นประจำทุกวัน ในวัตถุประสงค์เพื่อติดต่อกับบุคคลในครอบครัว หรือญาติ เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือใช้เพื่อติดต่อกับเพื่อน หรือคนรู้จักติดต่อกัน หรือธุรกิจ นอกจากนี้ยังมีการใช้งานเพื่อการค้นหาข้อมูลข่าวสาร และเพื่อความบันเทิงอีกด้วย ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ใช้งาน ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า มีค่าใช้จ่ายที่สูงเกินไป และไม่มีความรู้ในการใช้งาน มีการใช้บริการแอปพลิเคชันในหมวดติดต่อสื่อสาร และหมวดความบันเทิงมากที่สุด โดยอันดับหนึ่งคือ แอปพลิเคชัน Facebook รองลงมาคือ LINE และ Youtube ตามลำดับ

ในการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า คนไม่มีทะเบียนทั่วไปจากการสำรวจเมื่อปี พ.ศ.2557 มีราว 1.4 ล้านคน เฉพาะที่ตากมีมากกว่า 2 แสนคน แบ่งเป็นคนที่สูงและคนที่ราบ โดยคนที่สูงมีหลายชนเผ่า ทั้งกะเหรี่ยง ม้ง กะฉิมา มูเซอ เมี่ยน และอาข่า ขณะที่ที่ราบมีทั้งพม่าและมอญ รวมทั้งชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ การทำงานของศูนย์ คือให้ความคุ้มครองและพยายามพิสูจน์สถานะของคนไม่มีทะเบียนฯ เพื่อให้มีทะเบียน จากการรับเรื่องร้องทุกข์และการทำงานในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มชนเผ่า หน่วยงานรัฐเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ

สภาพปัญหาแม้ว่าการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยจะดีกว่าหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (30 บาท) ด้วยความช่วยเหลือจากกองทุน/มูลนิธิจากต่างประเทศ การเรียนหนังสือสามารถจบได้ในระดับปริญญาตรี แต่สิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญที่สุดคือ การไร้ตัวตน ไม่ได้รับการยอมรับ และขาดอิสระในชีวิต เนื่องจากถูกจำกัดบริเวณ ไม่สามารถออกนอกพื้นที่ได้ และเข้าไม่ถึงสวัสดิการของรัฐที่พึงจะได้ และการพิสูจน์ตัวตนเพื่อให้มีสถานะแห่งความเป็นพลเมืองเป็นปัญหา เนื่องจากบุคคลที่เกิดหลังปี พ.ศ.2528 ซึ่งไม่สามารถพิสูจน์ตัวตนของตัวเองได้อันขาดประจักษ์พยานและหลักฐานการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ที่จะยืนยันความเป็นคนไทย ภายหลังมีการแบ่งปันเขตแดนสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ทั้งที่มีครอบครัวญาติพี่น้องอยู่จริง แต่ไม่สามารถได้รับการยอมรับจากเจ้าหน้าที่รัฐ

ด้านความต้องการ พบว่า ต้องการเลขประจำตัว 13 หลักเพื่อเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของรัฐ และต้องการข้อมูลเชื่อมโยงเพื่อพิสูจน์ความเป็นตัวตนของตัวเอง จากระบบข้อมูลของโรงพยาบาล ย้อนหลังและข้อมูลที่มีการถูกบันทึกอื่น ๆ

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของคนไร้สัญชาติในสังคมไทย เป็นการศึกษาที่มีมูลเหตุมาจากสถานการณ์ทางสังคมไทยอันปรากฏอันปรากฏความไม่เท่าเทียมในสังคม สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำ และความยากจนที่ยังคงซ่อนเร้นอยู่ในมุมหนึ่งของสังคม ถูกทิ้งไว้เบื้องหลังในขณะที่มีพัฒนาประเทศที่ก้าวหน้า ซึ่งจะเผยให้เห็นถึงความจริงของสังคมไทยว่ายังมี

กลุ่มคนที่ไม่ได้รับโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร ตลอดจนผู้ประสบปัญหาที่ยังไม่มีองค์กรหลัก รับผิดชอบส่งผลให้ไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเท่าเทียม จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา ส่งเสริมและ พัฒนาสังคมดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อำนวยความสะดวกสำหรับกลุ่มคนไร้ สัญชาติ พร้อมทั้งเปรียบเทียบกับแนวทางการพัฒนาสังคมไทยด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน เพื่อทบทวนการดำเนินงานในการส่งเสริมสังคมดิจิทัลของไทยพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะนโยบาย และแนวทางการปฏิบัติการพัฒนาสังคมดิจิทัลของไทยให้มีมาตรฐานในระดับนานาชาติ และสามารถบูรณาการเข้ากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอนาคตสำหรับกลุ่มคนไร้สัญชาติ โดยการศึกษาได้ แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้เห็นถึงมิติของปัญหาในมุมกว้าง และส่วนที่สองจะเป็นการสรุปประเด็นที่น่าสนใจจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในพื้นที่ภาคสนาม ซึ่งจะให้มุมมองของปัญหาในเชิงลึก แบ่งการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย 1) การนำเสนอผลการศึกษาเชิงปริมาณ ซึ่งแบ่งเป็นการพรรณนาเชิงสถิติ ความถี่ ร้อยละ และ 2) สรุปประเด็นปัญหา และแนวทางการแก้ไขจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลปรากฏว่าคนไร้สัญชาติส่วนใหญ่เกือบทั้งหมด หรือประมาณร้อยละ 87.7 ไม่เคยได้เข้า ระบบการศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์ของคนไร้สัญชาติในเรื่องโอกาสทางการศึกษา ยังคงมีปัญหายู่มาก รายได้ที่ได้รับไม่ค่อยเพียงพอต่อการใช้ชีวิต โดยมีคนไร้สัญชาติที่มีรายได้ไม่ เพียงพอ หรือมีความเป็นอยู่ยากลำบาก มากถึงร้อยละ 17.9 ใช้สิทธิบัตรทอง 30 บาท หรือสิทธิ ประกันสุขภาพถ้วนหน้าในการรับการรักษาพยาบาล (สิทธิตามที่รัฐบาลจัดสรรให้ตามกฎหมาย คำนวณแรงงานต่างด้าว) กว่าร้อยละ 90.0 อย่างไรก็ตามส่วนมากไม่มีผู้ดูแลให้ความช่วยเหลือ ส่วนใหญ่กำเนิดนอกประเทศไทย ประมาณร้อยละ 66.7 ทั้งนี้ และมีจำนวนไม่น้อย ที่ไม่สามารถ ระบุได้แน่ชัดว่ากำเนิดในพรมแดนประเทศใด เนื่องจากไม่มีเอกสารรับรองการเกิดและการแบ่งเขต พรมแดนในบางจุดยังมีความคลุมเครือ ในเรื่องเอกสารสิทธิสำหรับการยืนยันตัวตนของผู้ไร้สัญชาติ ส่วนใหญ่จะใช้บัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย (บัตรชมพู) ประมาณร้อยละ 93.5 หรือเกือบ ทั้งหมด และมีเพียงร้อยละ 6.5 เท่านั้น ที่ใช้เอกสารสิทธิอื่น ๆ แล้วแต่ทางค่ายพักพิงกำหนด และ ดำเนินการจัดทำให้ อีกทั้งไม่มีทักษะในการประกอบอาชีพที่ตลาดแรงงานต้องการ

ด้านการใช้และเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศคน ไร้สัญชาติมีการใช้โทรศัพท์มือถือสมาร์ต โฟน ประมาณร้อยละ 21.1 ในขณะที่ส่วนใหญ่จะใช้งานโทรศัพท์มือถือแบบฟิเจอร์โฟนมากกว่า หรือประมาณ 78.9 และไม่พบว่ามีการใช้งานอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ และ แท็บเล็ตคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อติดต่อกับบุคคลในครอบครัว หรือญาติ เป็นอันดับหนึ่ง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ใช้งานส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าไม่มีอุปกรณ์ในการเชื่อมต่อและไม่มีความรู้ ในการใช้งาน ข้อมูลข้างต้นอาจเป็นการสะท้อนว่าการไม่ได้เข้าระบบการศึกษาของคนไร้สัญชาติทำ

ให้ไม่มีความรู้ในการใช้งานอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งคนไร้
สัญชาติส่วนใหญ่ยังไม่มีการใช้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยจากสถิติพบว่าผู้ใช้งาน เพียงร้อยละ
7.0 เท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนกลุ่มนี้ไม่สามารถเข้าถึง รู้เท่าทัน และใช้ประโยชน์จากสื่อใหม่
ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี ควรมีการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ มุ่งเน้นด้านซอฟต์แวร์/เนื้อหา
(Software/Contents) และการออกแบบการเรียนรู้ที่ทุกคนเข้าถึงได้/รายการโทรทัศน์ ความง่าย
ในการใช้งานที่สามารถสนองตอบหรือสนับสนุนการทำงานตามที่คุณด้อยโอกาสต้องการ สามารถ
เข้าถึงข้อมูลและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง เนื้อหาที่มีประโยชน์ต่อทุกกลุ่มคน

โดยผู้ที่ใช้งานส่วนมากจะมีรูปแบบการชำระค่าบริการแบบซื้อชั่วโมงการใช้งาน มากกว่า
เหมาจ่ายรายเดือน ค่าบริการในการใช้งานเครือข่ายอยู่ต่ำกว่า 300 บาทต่อเดือน หรือเฉลี่ย
ประมาณ 130.00 บาทต่อเดือน โดยสำหรับค่าใช้จ่ายในการบริการ ผู้ใช้งานจะเป็นผู้รับผิดชอบ
ค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง แต่ทั้งนี้ ไม่พบว่ามียกเว้นตัวอย่างรายใดเลยในกลุ่มนี้ที่ใช้บริการเน็ตประชารัฐ
แสดงให้เห็นว่าคนไร้สัญชาติไม่สามารถเข้าถึงนโยบายการบริการของรัฐได้ ซึ่งสอดคล้องกับการ
สัมภาษณ์เชิงลึกจากคนไร้สัญชาติ ที่พบว่าปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ การไร้ตัวตน ไม่ได้รับการยอมรับ
และขาดอิสระในชีวิต เนื่องจากถูกจำกัดบริเวณไม่สามารถออกนอกพื้นที่ได้ และเข้าไม่ถึงสิทธิ
สวัสดิการแห่งรัฐที่พึงจะได้ ภาครัฐควรพัฒนาด้านการจัดบริการและกระจายบริการด้านโครงสร้าง
พื้นฐานทางด้านกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม ให้มีความครอบคลุม
พื้นที่ออกอากาศ สถานีส่งสัญญาณโทรทัศน์ในระบบดิจิทัล ครอบคลุมของพื้นที่ให้บริการ
อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงผ่าน WiFi เครือข่าย 3G และ 4G ฯลฯ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย (Free) และ/หรือ
มีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม ซึ่งผู้ด้อยโอกาส สามารถจ่ายได้ เป็นต้น เพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสได้เข้าถึง
เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารที่สะดวกขึ้น

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ใช้งาน ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า มีค่าใช้จ่ายที่สูงเกินไป และไม่
มีความรู้ในการใช้งาน ซึ่งให้เห็นว่า ค่าใช้จ่ายในการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หรือการบริการ
เทคโนโลยีสารสนเทศมีราคาสูง ซึ่งเป็นข้อจำกัดที่ส่งผลให้คนไร้สัญชาติซึ่งมีรายได้น้อยอยู่แล้วไม่
สามารถเข้าถึงหรือใช้งานได้ ภาครัฐควรมีการผลิตโทรศัพท์มือถือให้มีราคาถูกลง หรือจัดหา
อุปกรณ์พื้นฐานในการติดต่อสื่อสาร และค้นหาข้อมูลข่าวสารให้แก่คนไร้สัญชาติ หรือมีศูนย์บริการ
กลางให้สามารถหยิบยืม หรือเข้ามาใช้งานสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ เช่น อาจมีโครงการอินเทอร์เน็ต
ความเร็วสูงประจำทุกหน่วยราชการท้องถิ่น ให้ผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้ามาใช้บริการเพื่อสืบหา
ข้อมูลต่าง ๆ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ซึ่งในปัจจุบันได้มีโครงการในลักษณะดังกล่าวในบางพื้นที่ เช่น
โครงการศูนย์ดิจิทัลชุมชน ศูนย์ข้อมูลข่าวสารชุมชน เป็นต้น รวมถึงการปรับปรุงคุณภาพ
อินเทอร์เน็ตประชารัฐให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ และสามารถใช้งานได้จริง เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในการ
ใช้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตลงได้

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง. (ม.ป.ป.). บทที่ 4 เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนา. สืบค้นเมื่อ 21 กันยายน 2561, จาก <http://e-book.ram.edu/e-book/e/EF324/EF324-4.pdf>
- มติชนสุดสัปดาห์. (2560). ต่างประเทศ : “ประเทศกำลังพัฒนา” กับ “คำเตือน” และ “โอกาส” ของ “เทคโนโลยี”. สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2562, จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_48647
- สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2561). *กิจกรรมศึกษาวิจัย Thailand Digital Inclusion ภายใต้โครงการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล*. สนับสนุนโดยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- เรวัต ตันตยานนท์. (2560). *นวัตกรรมกับผู้ด้อยโอกาสในสังคม*. สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2562, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/641190>.
- สวริย์ บุญมานนท์ และคณะ. (2554). *การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกาเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรกับความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทย*. สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2558). *โครงการยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ของคนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสในยุคหลอมรวม*. สืบค้นเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2562, จาก <https://btfp.nbt.go.th/sites/default/files/fileportfolio/03%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%9A%E0%B9%81%E0%B8%99%E0%B8%A7%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%9C%E0%B8%B9%E0%B9%89%E0%B8%94%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%A2%E0%B9%82%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%AA-09012016.pdf>
- สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2558). *โครงการวิจัย “ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ของคนพิการ ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี”*. สนับสนุนโดยกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมเพื่อประโยชน์สาธารณะ (กทปส.) สำนักงาน กสทช.
- สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2562). *กิจกรรมการศึกษาวิจัย Thailand Digital Inclusion ภายใต้โครงการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล*. (อ้างในส่วนของการสำรวจข้อมูลตั้งต้นเท่านั้น)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). *ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ. (2556). *สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ ผู้ด้อยโอกาส*. สืบค้นจาก <http://www.oppv.opp.go.th>: <http://www.oppv.opp.go.th/disadvantagedstatus.php>

ภาษาอังกฤษ

FEANTSA. (2013). *Using Information and Communication Technology in Addressing Homelessness. European federation of national organizations working with the homeless*. Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2018). *Tackling poverty and hunger through DIGITAL INNOVATION. FAO Strategic Programme to Reduce Rural Poverty*.